קנג: מי שהחשיך פרק עשרים וארבע שבת

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פ״ז מהלכות תרומות הלכה כ׳ סמג עשין קלד טור״ש רי״ד סימן שלא סעיף ב:

יא ב מיי׳ פ״כ מהלכות שבת הלכה ז׳ סמג לאוין סה טור״ש ש״ע סי׳ רסו סעיף ז:

יב ג מיי׳ שם הלכה ו׳ טור״ש שם סעיף כ:

יג ד מיי׳ פי״ג שם הלכה יב:

יד ה ו מיי׳ פי״ג מה׳ שבת הלכה טו סמג לאוין סה טור״ש ש״ע סי׳ רסו סעיף יח:

טו ז מיי׳ פי״ח שם הלכה ג כ:

מוסף רש״י

והתורם את שאינו שלו. ולא קיבו כעל הכרם, דשליחות נפקא לן מאתם גם אתם לרבות שלוחכם, הלכך מה אתם לעצמכם אף שלוחכם לעצמכם (ירמות קיג.), ונכרי שתרם. דכתיב מה אתם כני ברית (שם), מודליכו פחות פחות מארבע אמות. ישומד לפוס ולינה עקיבה מתחלת מרכב לסוף מרכב (ע״ז ע.). המחמר. מחמר לא שיך למיתר אלא בהמה הטעונה מספר (ע״ז סו.). המחלל את השבת. דתשיב ליה תנא נמקלקן, כגון שחילל מחלפה נמורה, בדבר שחייבין על שגגתו חטאת. כגון דבר שיש בו מעשה ומלאכת מחשבת ולא המתמקק (סנהדרין סו).

רב נסים גאון

פרק עשרים וארבעה

מי שהחשיך תניא ר׳ אליעזר אומר בו ביום גדשו סאה ר׳ יהושע אומר בו ביום מחקו סאה. זה היום הוא היום שנסמך ר׳ אליעזר בן עזריה בישיבה, כמו שאמרו בברכות בפרק חפלת השחר (דף כח:) תנא עדיות בו ביום דאמרינן ההוא יומא איתמר. וי״ח דבר שנזרו בו ביום, באותו היום נאמרו, אחת מהן מי שהחשיך בדרך הסכ מא [לפי מה] שדחו ביציאות השבת (דף יוג. ולפיכך אמר כבאן בו ביום גדשו סאה, נתכוונו בדבר זה למה שהוסיפו מן הגזירות שהזכירום. תחומין ואליבא דר׳ עקיבא. עיקר דברי ר׳ עקיבא במסכת סוטה (פרק כלים דף כזב) וכבר פירשנו דבר זה כמה שעבר. הבערה ואליבא דרבי יוסי, גרסי לה בפרק כלל גדול (דף ע) הבערה ללאו יצאת דברי רבי יוסי.

רבינו חננאל

נאיבגיא להו לרבנן ולא איפשיטא בהדיא לאיזה מהן יתן כיסו, כין יש מהן שאומר לחרש יש מהן שאומר לקטן, ואם עשה כאחד מהן עשה. ואם אין עמו נכרי ולא חמור ולא חרש ולא שוטה ולא קטן, א״ר יצחק יש שם דרך להתיר לו להביאו במקום הראוי לשמירה והוא הבאתו פחות פחות מד׳ אמות, ולא רצו חכמים לגלותה. ואמרי׳ אמאי לא רצו חכמים לגלותה, ואמרו גזירה דלמא אתו לאתויי ד׳ אמות ברה״ר. תניא ר׳ אליעזר אומר בו ביום גדשו סאה, פ״י בו ביום שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה בראש גדשו סאה, מידת הסאה ששת קבין והיא מחוקה. הוסיפו רבותינו כמה דברים מדבריהם כגון הגרישה שהיא יתירה על העיקר. והדברים שהוסיפו מהן להיתר ומהן לאיסור והכל להיות העיקר שמור ומוזהר, והוא כגון זה ששנינו נותן כיסו התירו לו לתתו לנכרי שלא יביאהו בעצמו ויחלל את השבת. זה יכיוצא בו. ולאיסור, כל גזירות שגזרו מקצת מן (היתר) המותר לעשות גדר לנשאר שהוא אסור מן התורה. ודבי יהושע אומר בו ביום מחקו סאה, פ״י העמידו כל דבר על עיקרו לא פתתו ולא הוסיפו, אלא התירו העיקר המותר מן

מסורת הש״ס

פ) תרומות פ״ח מ״ל ירמות קיג., ב) ירמות נג., ג) [ע״ז ע. ועיין תוספ׳ עירובין לז: ד״ה רבי שמעון]. ד) [תוספת׳ פ״מ], ה) [ע״ז סו.], ו) [ל״ל רבה], ז) [מכות יג: לפיל סט.], ח) סנהדרין סו. ע״ש, ט) כסנהדרין הני כרים, י) [לעיל סט. וש״נ], כ) [שבת כח.], ל) [תרומות פ״ח מ״ל], מ) [ומדבר יח.], נ) [כ״מ עח.], ס) פ״ל מפסח, ע) סוטה כז., פ) [ל״ל אמרו],

תורה אור השלם

1 כבוד אלהים המתר דבר וכבוד מלכים חקר דבר:

משלי כה ב

2 יום השביעי שבת ליי אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך:

שמות כ ט

3 האזרח בבני ישראל תלגר הגר בתוכם תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה: הנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר את יי הוא מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה:

במדבר טו כט-ל

רבינו חננאל (המשך)

התורה. שאילו באו להוסיף מדבריהן חוששין שמא יפסדו גם דברי תורה שהן העיקר, שיבא אדם להרהר ולומר כשם שזה אינו מן התורה אלא מדרבנן, גם שלא יבא זה יש מן המצות האחרות מדרבנן כמוהן ובאו לגדור נמצאר פרצים. אמר מר [אין] עמו נכרי מניחו על החמור. ואקשינן עלה והלא מחמר הוא ורחמנא אמר לא תעשה כל מלאכה. ואוקימנא כרתנא בשהיא מהלכת מניחו עליה. כשהיא עומדת נוטלו הימנה. אי הכי חבירו נמי שרי ולמה חמור ולא אמר חבירו. ופירק רב פפא כל שבגופו חייב חטאת בחבירו פטור אבל אסור, פי׳ כל מלאכה שהעושה חייב חטאת כגון טוענת משוי ד׳ אמות ברה״ר, אם יטענו חבירו פטור אבל אסור, ואם יטענו בהמתו מיתר לכתחלה ובלבד שלא תהא עקירה והנחה. וזה שאמר רב אדא בר אהבה היתה חבילה מונחת על כתיפו רץ תחתיה עד שמגיע לביתו, מדרייקינן למימריה דזוקא רץ, ומפרקינן לשעמיה ש״מ היולכתא כוותיה, ותו דליבא מאן דפליג עליה. ופירושא דזריק לה כלאחר יד, לאו שמכניסה ומפרקה אלא מהלך בריצה וכשמגיע לפתחו מחזיר אחוריו כלפי פתח החצר ופניו לחוץ ווורק החבילה מעל כתיפו בחצר דרך הפתח ע״י ריצה בלא עמידה, וזה פירוש דזריק לה כלאחר יד שזורקה שלא כדרך מפרק ומכנס חבילות. אמר רמי בר חמא המחמר אחד בהמתו בשבת בשוגג חייב חטאת, במזיד חייב סקילה. פי׳ המחמר, המנהיג בהמתו ועליה משוי חייב, ודמי המנהיג בהמה טעונה משאר כנושא משאר על כתיפו, מדכתיב לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך, הקיש בהמתו לו. והשיב רבא ב׳ תשובות בדבר, חדא דכתיב תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה הנפש אשר תעשה ביד רמה, הוקשה כל התורה לע״ז וכו׳ דעביד מעשה בגופה, ופשוטה היא, ומפורשת נמי בפרק כלל גדול. ועוד תנן המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת ועל זדונו סקילה, מאי לאו מכלל דאיכא מידי דאין חייבין לא על שגגתו חטאת ולא על זדונו סקילה ומאי נינהו מחמר. ופריק ליה דלמא בתחומין ואליבא דרבי עקיבא דסבר תחומין דאורייתא, ועיקרו בסוטה פרק כשם שהמים בורקין אותו, ותייב לאו כדכתיב לאו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי. והבערה אליבא דר׳ יוסי דתניא הבערה ללאו יצאת דברי ר׳ יוסי, ר׳ נתן אומר לחלק יצאת.

כי תבעי לך אליבא דרבנן. הכא משמע דהלכה כרבנן ומסקת ירמות פרק מרש (דף קיג.) משמע דהלכה כר״ש דלרב מייתי כר אמי [ב] (ומר) שמואל כוותיה. מ״ר: **דחרש אתי לאיחלופי בגדול פקח.** תימה ד״ל לעיל נמי אמאי קאמר שוטה וקטן לשוטה הא אמרינן אתא לאיחלופי בגדול פקח: **בו** ביום גדשו סאה כו׳ נותן לתוכה חרדל והיא מחזקת. ה״ג כשגזרו י״ח דבר היתה מסרה גזירה זו של נותן כיסו לנכרי עד שגזרו עליה ומלאו הסאה לגמרי כמו שנתנו חרדל לתוכה: ר׳ יהושע אומר בו ביום ממקו סאה כו׳ נותן לתוכה לאגוזים ורמונים והיא מקיאה. כמו כן קודם שגזרו על נתינת כיס לנכרי היו מותרין להוליכו פחות פחות מד׳ אמות מתוך כך אתי לאתויי ד׳ אמות כעבינה שהיתה מקיאה עד שהסירו האגוזים והרמונים ואמר שהסירו האגוזים והרמונים שוב לא הקיאה יותר כך כשגזרו ליתן כיסו לנכרי אסרו נמי להוליך פחות פחות מד׳ אמות והשתא ר״ש ורבי יהושע שניהם לשנה אחת ולא כפירוש הקונטרס דפירש דרבי יהושע דאמר שלא עשו היתר שהרבו לגזור יותר מדאי דלא משמע הכי בירושלמי בפ״ק דמכילתין דאמר התם אמר ליה ר״ש אלו היתה מסרה ומלאה יפות חבית שהיא מלאה אגוזים כל מה שאתה נותן לתוכה שומשמין היא מחזקת א״ל ר׳ יהושע אלו היתה מליאה ומסרה יפות חבית שהיא מלאה שמן כל מה שאתה נותן לתוכה מיס היא מפזרת השמן. מ״ר: ומדרבה נ״ל שהירו קשה לו דלא שייך למימר נבי מיס כמו שמפר״י נבי נותן לתוכה אגוזים ורמונים: **סוף** סוף כי מטי לביתיה א״א דלא קאי וקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד. תימה כדפרינן להוליכו פחות פחות מד׳ אמות מקשי ליה נמי הכי: ומאמרי

לא תצא לחולין מפני שהוא ספק כי תיבעי לך אליבא דרבנן דתנן[א] אחמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה אלו הן חרש שוטה וקטן והתורם את שאינו שלו [ב] ונכרי שתרם את של ישראל אפילו ברשותו אין תרומתו תרומה מאי לחרש יהיב ליה דקטן אתי לכלל דעת או דילמא לקטן יהיב ליה דחרש אתי לאחלופי בגדול פיקח איכא דאמרי לחרש יהיב ליה איכא דאמרי לקטן יהיב ליה אין שם לא נכרי ולא חמור ולא חרש ולא שוטה ולא קטן מאי אמר רבי יצחק עוד אחרת היתה ולא רצו חכמים לגלותה מאי עוד אחרת היתה [ג] מוליכו פחות פחות מד׳ אמות אמאי לא רצו חכמים לגלותה משום [ד] כבוד אלהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקור דבר והכא מאי כבוד אלהים איכא דילמא אתי לאתויי ד׳ אמות ברה״ר תניא [ה] ר״א אומר בו ביום גדשו סאה ר׳ יהושע אומר בו ביום מחקו סאה תניא משל דר״א למה הדבר דומה לקופה מלאה קישואין ודילועין אדם נותן לתוכה חרדל והיא מחזקת משל דר׳ יהושע למה הדבר דומה לעריבה מלאה דבש נותן לתוכה רימונים ואגוזים והיא מקיאה אמר מר אין עמו נכרי מניחו על החמור והלא מחמר ורחמנא אמר [ו] לא תעשה כל מלאכה א״ר אדא בר אהבה מניחו עליה כשהיא מהלכת והא אי אפשר דלא קיימא להשתין מים ולהטיל גללים ואיכא עקירה והנחה [ז] כשהיא מהלכת מניחו עליה כשהיא עומדת נוטלו הימנה אי הכי אפילו חברו נמי אמר רב פפא [ח] כל שבגופו חייב חטאת בחברו פטור אבל אסור כל שחברו פטור אבל אסור בחמורו מותר לכתחלה א״ר אדא בר אהבה [ט] היתה חבילתו מונחת לו על כתיפו רץ תחתיה עד שמגיע לביתו דוקא רץ אבל קלי קלי לא מאי טעמא כיון דלית ליה היכירא אתי למיעבד עקירה והנחה סוף סוף כי מטא לביתיה אי אפשר דלא קאי פורתא וקמעייל מרשות הרבים לרה״י [י] דזריק ליה כלאחר יד אמר רמי בר חמא [כ] המחמר אחר בהמתו בשבת בשוגג חייב חטאת במזיד חייב סקילה מאי טעמא אמר [ל] רבא דאמר קרא לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך בהמתו דומיא דידיה מה הוא בשוגג חייב חטאת במזיד חייב סקילה אף בהמתו נמי בשוגג חייב חטאת במזיד חייב סקילה אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דכתיב [מ] תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה הנפש אשר תעשה ביד רמה [נ] הוקשה כל התורה כולה לע״ז מה ע״ז דעביד מעשה בגופיה ה״נ עד דעביד מעשה בגופיה ועוד [ס] תנן המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת ועל זדונו [ע] סקילה מכלל דאיכא מידי דאין חייבין על שגגתו חטאת ולא על זדונו סקילה ומאי ניהו לאו דמחמר לא [פ] תחומין ואליבא דר״ע והבערה אליבא דר׳ יוסי רב

דלמא מיסורא דאורייתא היא גבי כים שרי: כל שבגופו חייב חטאת. כי עביד ליה מיהו כוליה כגון מעביר ד׳ אמות ברה״ר אפי׳ עקרו מן הארץ דרך הליכתו מייב דהא איכא עקירת חפץ בידיה ולא בעינן עמידה אלא בטשן ועומד מבעוד יום או כשהטעינו הירו דלא עקר ליה לגמרי אבל הכא הא עקר ליה הלכך כי עביד ליה אינים שעשאוה (לעיל ג.) ואסור מדרבנן ולא שייכא גבי כים: **מונחת לו על כתיפו.** מבעו״י וקדש עליו היום: **רץ תחתיה.** וכל כמה דלא עמד לפוס אין כאן עקירה לאיסור: **קלי קלי.** מעט מעט כלומר בזיעגן דקלי ולאו אדעתיה אבל רץ היכרא דגון מכתיפיו ולאתוריו: **בשוגג.** כמלאכה שהוא עושה לגבו: **אף בהמתו.** אף מלאכה שעושה על ידי בהמתו דהייגו מחמר אחר חמור טעונה: **עד דעביד מעשה בגופיה.** כדכתיב לעושה בשגגה והכא לא קא עביד [ס] מלאכה אלא דבר בעלמא שמנהיג בקול הרי דבשוגג אינו חייב קרבן: **ועוד.** דקאמרת נמי במזיד חייב סקילה קשיא דתנן בסנהדרין (דף נג.) גבי נסקלים המחלל את השבת בקול אם אלו בדבר שחייבים לכם לעושה בשגגה הנפש אשר תעשה ביד רמה, הוקשה כל התורה לע״ז וכו׳ דעביד מעשה בגופה, ופשוטה היא, ומפורשת נמי בפרק כלל גדול. ועוד תנן המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת ועל זדונו סקילה, מאי לאו מכלל דאיכא מידי דאין חייבין לא על שגגתו חטאת ולא על זדונו סקילה ומאי נינהו מחמר. ופריק ליה דלמא בתחומין ואליבא דרבי עקיבא דסבר תחומין דאורייתא, ועיקרו בסוטה פרק כשם שהמים בורקין אותו, ותייב לאו כדכתיב לאו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי. והבערה אליבא דר׳ יוסי דתניא הבערה ללאו יצאת דברי ר׳ יוסי, ר׳ נתן אומר לחלק יצאת.

לא מצא לחולין. והיא תרומה לאסור לזרים ויחזור ויתרום הפקה אחרת: **שמא ספק.** אי דעת עלונתא היא אי לא ולכי ילמק ולאי לקטן יהיב ליה דלאו כר מצות הוא ולא לחרש דספק חייב במצות הוי: **אליבא דרבנן.** דאמרי לאו דעתא עלתא היא ולענין מצות הרי הוא כקטן: **ותורם את שאינו שלו.** בלא רשות דכתיב (דברים יד) תבואת זרעך ותרם שוטה וקטן דכתיב אשר ידגנו לבו [ב] שיש לו לב להתנדב הכא״ם ירושלמי [ג]: **אפילו ברשות.** דשליחות מהיכא אתרבי מכן תרימו גם אתם [ד] גם לרבות שלוחכם ומה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית [ה]: **עוד אחרת היתה.** מקנה לכים להגילו: **ואמאי לא רצו לגלותה.** להעלים דברי תורה: **כבוד אלהים הסתר דבר.** מותר להסתיר דברי תורה לכבוד שמים: **וכבוד מלכים חקור דבר.** אין להסתיר לכבוד עושר אדם ותשיגותו אלא אב ותחקיקו: **כו ביום גדשו סאה.** כיום שעלה לעליית חנניה בן חזקיה וגזרו י״ח דבר וזו אחת מהן היתה דלמרגין בפ״ק (לעיל דף יז:) נותן כיסו לנכרי בו ביום גזרו שלא יוליכנו פחות פחות מד״א אם יש שם נכרי. אותו יום הרבו סייג לתורה במדה גדושה ויפה מדדו להרבות גדר בישראל: **מחקו סאה.** במדה המוקה מדדו בו ביום שהרבו לגזור יותר מדאי ואין יכולין לעמוד בגזירתם ומתוך כך עוברין על דברי תורה נמצאת מדתם המוקה מטפיפה ועוד היה להם להיות מדתם טפופה ולא תבא לידי ממך מרוב גודשה: **והיא מחוקה.** את החרדל שנופל החרדל בין הקישואין. אף כאן יפה תקנו והוסיפו דבר המתקיים: **והיא מקיאה.** את הדבש שהיה בה ראשון. אף אלו ע״י גזירתם גרמו לעבור לשמא לא יאמין את הנכרי והם לא התירו להוליכו פחות פחות מתרבע ואדם אינו מעמיד עצמו על ממונו ואתי לאתויי ד׳ אמות: **והלא ממחר.** מנהיג חמור טעונה קרוי ממחר: **ורחמנא אמר לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך.** ואחזוקי סתם מלאכה העשויה על ידי שניהם זו היא שהיא טעונה והוא ממחר: **מניחו עליה כשהיא מהלכת.** לאחר שנעקרה ללכת דלאו עקירה היא כדאמר בפ״ק (לעיל דף ג.) גבי הטעינו מכרו אוכלין ומשקין וכיון דאדם לא מיתיבי בה מעתה כי האי גוונא כאן מותר דהכא נמי מלאכה כמיב והא לאו מלאכה היא: **וקאמר למיעבד עקירה והנחה.** כשמוחזת ונעקרת ללכת אחר הטלת מיס או גלגיס: **נוטלו הימנה.** ולאחר שתחזור ותעקור רגל ויתנו: **אי הכי אפילו על מכרו.** יכול לעשות כן כיון דלאו איסורא דאורייתא היא גבי כים שרי: **כל שבגופו חייב חטאת.** כי עביד ליה מיהו כוליה כגון מעביר ד׳ אמות ברה״ר אפי׳ עקרו מן הארץ דרך הליכתו מייב דהא איכא עקירת חפץ בידיה ולא בעינן עמידה אלא בטשן ועומד מבעוד יום או כשהטעינו הירו דלא עקר ליה לגמרי אבל הכא הא עקר ליה הלכך כי עביד ליה אינים שעשאוה (לעיל ג.) ואסור מדרבנן ולא שייכא גבי כים: **מונחת לו על כתיפו.** מבעו״י וקדש עליו היום: **רץ תחתיה.** וכל כמה דלא עמד לפוס אין כאן עקירה לאיסור: **קלי קלי.** מעט מעט כלומר בזיעגן דקלי ולאו אדעתיה אבל רץ דרך זריקה כגון מכתיפיו ולאתוריו: **בשוגג.** כמלאכה שהוא עושה לגבו: **אף בהמתו.** אף מלאכה שעושה על ידי בהמתו דהייגו מחמר אחר חמור טעונה: **עד דעביד מעשה בגופיה.** כדכתיב לעושה בשגגה והכא לא קא עביד [ס] מלאכה אלא דבר בעלמא שמנהיג בקול הרי דבשוגג אינו חייב קרבן: **ועוד.** דקאמרת נמי במזיד חייב סקילה קשיא דתנן בסנהדרין (דף נג.) גבי נסקלים המחלל את השבת בקול אם אלו בדבר שחייבים לכם לעושה בשגגה הנפש אשר תעשה ביד רמה, הוקשה כל התורה כולה לע״ז וכו׳ דעביד מעשה בגופה, ופשוטה היא, ומפורשת נמי בפרק כלל גדול. ועוד תנן המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת ועל זדונו סקילה, מאי לאו מכלל דאיכא מידי דאין חייבין לא על שגגתו חטאת ולא על זדונו סקילה ומאי נינהו מחמר דאורייתא ואליבא דרבי עקיבא דסבר תחומין דאורייתא, ועיקרו בסוטה פרק כשם שהמים בורקין אותו, ותייב לאו כדכתיב לאו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי. והבערה אליבא דר׳ יוסי דתניא הבערה ללאו יצאת דברי ר׳ יוסי, ר׳ נתן אומר לחלק יצאת.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com